

biblioteka
računovodstvo

Skupina autora

Računovodstvo proizvodnje

III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje

Zagreb, prosinac 2024.

prof. dr. sc. Vinko BELAK
dr. sc. Vlado BRKANIĆ, prof. struč. stud., ovl. rač. i ovl. rev.
dr. sc. Tamara CIRKVENI, prof. struč. stud. i ovl. rač.
dr. sc. Đurđica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.
dr. sc. Dolores PUŠAR BANOVIĆ, prof. struč. stud.
Jasna VUK, mag. oec. i ovl. rač.

RAČUNOVODSTVO PROIZVODNJE

III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje

Redaktor:

dr. sc. Vlado BRKANIĆ, prof. struč. stud., ovl. rač. i ovl. rev.

Zagreb, prosinac 2024.

Copyright © 2024.

RRiF-plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne usluge

10 000 Zagreb, Vlačka 68, Hrvatska
Tel.: 01/4699-700, faks: 01/4699-766
Prodaja: 01/4699-760
E-adresa: rrif@rrif.hr

Za nakladnika direktor:
dr. sc. Ljerka MARKOTA, prof. struč. stud. i ovl. rač.

Glavni urednik izdanja:
dr. sc. Vlado BRKANIĆ, prof. struč. stud., ovl. rač. i ovl. rev.

Biblioteka:
RAČUNOVODSTVO

UDK 657.471 / 657.632 / 658.512

ISBN 978-953-272-215-4

Grafička priprema i tisak:
EDIT d.o.o.
Zagreb, Trumbićeva 12

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001248710.

PREDGOVOR III. IZDANJU

Ovu je knjigu napisala skupina autora prema svojim specijalnostima, a gradivo je znatno dopunjeno i podijeljeno prema tematskim disciplinama. Raspoređeno je u 20 poglavlja, što omogućuje proučavanje onog područja koje zanima pojedinog čitatelja. Knjiga je obogaćena i novim poglavljima koja nisu bila u prethodnim izdanjima (npr. postupci s otpadom i ambalažom, fiskalizacija kod prodaje u vlastitim prodavaonicama, nepoštene trgovačke prakse, planiranje proizvodnje, kontroling i forenzika u proizvodnji).

Računovodstvo proizvodnje namijenjeno je ponajprije proizvodnim poduzećima – trgovačkim društvima i obrtnicima koji vode dvostavno knjigovodstvo i plaćaju porez na dobitak. Priručnik će biti koristan izvor savjeta i onima koji se bave „proizvodnjom usluga“ jer se detaljno objašnjava praćenje troškova prema radnom nalogu, odnosno nositelju troškova, kao npr. kod uslužnoga građenja.

U ovom su izdanju sadržani tekstovi o problematici obračuna proizvodnje – pogonski obračunski listovi te se objašnjava što znači pokrivanje varijabilnih i djelomično nadoknađivanje fiksnih troškova u trenutcima kad treba tražiti cjenovnu konkurentsku prednost. Opsežno se objašnjavaju kalkulacije, vrste i tipovi, te kada se i u kojoj proizvodnji rabe. U posebnim poglavljima obrađuje se problematika kala i rastepa u proizvodnji te postupci s otpadom i ambalažom.

Primjena računovodstvenih standarda ponajprije utječe na vrednovanje zaliha proizvodnje u tijeku, poluproizvoda i gotovih proizvoda, u smislu njihove knjigovodstvene odnosno fer vrijednosti. Dakle, oni određuju što se sve od troškova smije uračunati u trošak proizvodnje (konverzije), a što se ne smije (npr. upravno-prodajna režija, troškovi financiranja i dr.). To treba imati na umu pri obračunu i kalkulaciji cijene proizvoda koje služe za poslovno odlučivanje u odnosu na troškove koji se (u užem smislu) uračunavaju u cijenu zaliha proizvodnje radi financijskog izvješćivanja. Ta dvojakost ili ograničenje je nešto što proizlazi iz računovodstvenih propisa i što to katkad s motrišta uprave društva izgleda nelogično. No s tim se moramo znati nositi i to moramo znati objasniti u pojedinim situacijama. Naime, kad prema računovodstvenim pravilima izračunamo cijenu proizvodnje (proizvoda) za pozitivni poslovni uspjeh, na nju treba dodati i odgovarajući dio općih troškova uprave i prodaje, trošak financiranja i internu maržu.

Posebnosti u vezi s proizvodnim djelatnostima obrađuju se u poglavlju XV. Kako nije moguće obuhvatiti sve djelatnosti, na temelju izloženih primjera može se učiniti prilagodba za vlastiti slučaj. Uostalom, načela obračuna jednaka su za sve vrste proizvodnje, odnosno cilj je utvrditi cijenu koštanja.

Proizvodnom djelatnošću, uključujući i proizvodne usluge, prema podacima FINA-e bavi se 44.179 poduzetnika (podatak za 2023.), što je oko 28 % od ukupnog

broja poduzetnika koji su sastavili i predali godišnje financijske izvještaje (156.145). Približno sličan odnos je i u Njemačkoj gdje (2020.) je udio industrije u BDP-u oko 31 %, a usluga oko 69 %. Razumljivo, kvantitativni i kvalitativni odnosi s tom zemljom su neusporedivi.

Kao redaktor knjige izražavam zahvalnost svim autorima koji su sudjelovali u stvaranju ovoga stručnog priručnika i pridonijeli razumijevanju ekonomije proizvodnje u Hrvatskoj s obračunskog, računovodstvenog pa i revizorskog motrišta. Knjiga Računovodstvo proizvodnje jedinstveno je djelo ove vrste u nas te se nadamo da će biti od pomoći u operativnim poslovima u proizvodnim i uslužnim trgovačkim društvima, ali i korisno štivo studentima veleučilišta i fakulteta iz kojeg će moći razotkriti sve „tajne“ ove gospodarske discipline. Stoga s radošću predajemo ovo izdanje u ruke čitatelja u uvjerenju da time pomažemo poduzetništvu koje se bavi ovom zahtjevnom gospodarskom djelatnošću, ali bez koje nema napretka. Shvaćamo to kao svoju obvezu s ciljem suvremenog razvoja ove grane, zato se imamo pravo nadati boljitku ove djelatnosti.

Rado ćemo prihvatiti prijedloge i primjedbe, pa i nove autore, kako bi sljedeće izdanje bilo još bolje.

U Zagrebu 1. prosinca 2024. godine

Redaktor:
dr. sc. Vlado Brkanić, prof. struč. stud.
ovl. rač. i ovl. rev.

SADRŽAJ

I. PRISTUP RAČUNOVODSTVU PROIZVODNJE <i>(dr. sc. Vlado BRKANIĆ, prof. struč. stud., ovl. rač. i ovl. rev.)</i>	1
II. ZAKONSKI OKVIR <i>(dr. sc. Đurđica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.)</i>	5
III. OSOBITOSTI VOĐENJA POSLOVNIH KNJIGA KOD PROIZVOĐAČA PREMA ZAKONU O RAČUNOVODSTVU <i>(dr. sc. Đurđica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.)</i>	9
1. Ustroj i vođenje poslovnih knjiga	9
2. Knjiženja u glavnoj knjizi i dnevniku	11
3. Ustroj i vođenje analitičkih knjigovodstava	12
3.1. Pogonsko knjigovodstvo	13
IV. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE PROIZVODNOG PROCESA <i>(dr. sc. Đurđica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.)</i>	19
1. Pojmovni oblici proizvodnje	19
2. Nabava sirovina i materijala za proces proizvodnje i njihovo vrednovanje	20
3. Metode obračuna utroška zaliha	27
3.1. Metoda specifične identifikacije troškova	27
3.2. Metoda FIFO	27
3.3. Metoda ponderiranog prosječnog troška	28
4. Nabava i utrošak materijala bez skladištenja	29
5. Vanjska dorada zaliha sirovina i materijala za potrebe proizvodnje	30
6. Isprave koje prate proces proizvodnje	33
V. TROŠKOVI U PROIZVODNOM TRGOVAČKOM DRUŠTVU <i>(dr. sc. Đurđica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.)</i>	37
1. Pojam i vrste troškova	37
2. Što čini troškove proizvodnje prema zahtjevima HSFI-ja 10 (MRS-a 2) – Zalihe	39
3. Mjesta nastanka troškova i nositelji troškova	40
4. Raspodjela troškova u proizvodnom trgovačkom društvu	41

VI. PLANIRANJE TROŠKOVA PROIZVODNJE	
<i>(dr. sc. Dolores PUŠAR BANOVIĆ, prof. struč. stud.)</i>	45
1. Značenje i ciljevi planiranja poslovnih funkcija.....	45
2. Specifičnosti plana proizvodnje	46
3. Godišnji operativni plan.....	48
4. Godišnji proračun (master budžet)	50
4.1. Izrada operativnog proračuna.....	52
4.2. Financijski proračun	61
VII. IZRAČUN DOPRINOSA POKRIĆA / KONTRIBUCIJSKE MARŽE	
<i>(dr. sc. Vlado BRKANIĆ, prof. struč. stud., ovl. rač. i ovl. rev.)</i>	65
1. Usporedba obračuna cijene proizvoda po potpunim i nepotpunim troškovima	65
2. Osnove obračuna doprinosa pokrića – kontribucijska marža	66
2.1. Obračun doprinosa pokrića kao izračun prihoda po komadu	67
2.2. Obračun doprinosa pokrića kao obračun razdoblja u društvu koje proizvodi samo jedan proizvod	68
2.3. Obračun doprinosa pokrića u društvu koje proizvodi više proizvoda.....	70
3. Određivanje donje cjenovne granice	74
4. Prihvatanje dodatnih narudžaba	76
5. Optimalni proizvodni program	78
6. Izračun troškova prema strojnom satu	80
7. Vlastita proizvodnja ili nabava.....	82
8. Izračun točke pokrića (<i>Break-Even-Point</i>) u proizvodnji.....	83
9. Kalkulacija graničnih troškova pri uvođenju novog proizvoda.....	87
VIII. OBRAČUN PROIZVODNJE	
<i>(dr. sc. Đurđica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.)</i>	89
1. Raspored troškova ulaganja u proizvodnju	89
1.1. Kriteriji za prijenos troškova pomoćnih mjesta.....	92
1.2. Rekapitulacija rasporeda troškova za obračunsko razdoblje.....	95
1.3. Obračun ulaganja u proizvodnju i dovršeni proizvodi.....	95
2. Sustav obračuna troškova proizvodnje po radnom nalogu.....	97
3. Procesni sustav obračuna proizvodnje	102
4. Kalkulacije u proizvodnji.....	107
4.1. Dodatne ili adicijske kalkulacije.....	110
4.2. Djelidbene (divizijske) kalkulacije	112
4.3. Kalkulacija dopunskog troška	115
4.4. Način sastavljanja kalkulacija	115
4.5. Kalkulacija cijene proizvodnje	116
5. Suvremeni sustavi obračuna troškova proizvodnje	117

5.1. <i>Activity Based Costing</i> – metoda ABC.....	119
5.2. <i>Time Driven Activity Based Costing</i> (TDABC)	122
IX. PRIMJENA STANDARDNIH CIJENA U RAČUNOVODSTVU PROIZVODNJE (<i>dr. sc. Đurdica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.</i>).....	125
1. Uvod.....	125
2. Pojam i vrste standardnih troškova	126
2.1. Standardni trošak izravnog materijala	127
2.2. Standardni trošak izravnog rada	127
2.3. Standardni trošak općih troškova proizvodnje.....	128
3. Primjena metode standardnog troška.....	128
4. Standardni troškovi u obračunu proizvodnje.....	131
X. NEDOVRŠENI PROIZVODI I POLUPROIZVODI (<i>dr. sc. Đurdica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.</i>).....	135
XI. GOTIVI PROIZVODI I NJIHOVA PRODAJA (<i>dr. sc. Đurdica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.</i>).....	139
1. Gotovi proizvodi na skladištu	139
2. Prodaja gotovih proizvoda i smanjenje zaliha.....	141
3. Naknadni popusti	148
4. Predujmovi primljeni od kupaca	152
4.1. Primljeni predujmovi za isporuke proizvoda u tuzemstvu.....	152
4.2. Primljeni predujmovi iz inozemstva	155
5. Vrijednosno usklađenje i otpisi zaliha gotovih proizvoda	156
XII. GOTIVI PROIZVODI U VLASTITIM PRODAVAONICAMA (<i>dr. sc. Đurdica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.</i>).....	159
1. Kalkulacija maloprodajne cijene gotovih proizvoda.....	160
2. Računovodstveno bilježenje prijenosa proizvoda u vlastitu prodavaonicu ...	161
3. Prodaja gotovih proizvoda iz vlastite prodavaonice	165
4. Kako istaknuti cijene proizvoda u prodavaonici	167
5. Popusti pri prodaji proizvoda iz prodavaonice	169
6. Sniženje cijena i akcijske prodaje	171
7. Postupak fiskalizacije (<i>Jasna VUK, mag. oec. i ovl. rač.</i>)	176
7.1. Tko su obveznici fiskalizacije	176
7.2. Što sve obveznik fiskalizacije treba imati prema Zakonu o fiskalizaciji.....	177
7.3. Interni akt o poslovnim prostorima i numeriranju računa	178
7.4. Odluka o blagajničkom maksimumu	181
7.5. Obvezni elementi računa prema Zakonu o fiskalizaciji.....	182
7.6. Upozoravajuća naljepnica o obvezi uzimanja / izdavanja računa.....	184

7.7. Elektronički naplatni uređaj i digitalni certifikat.....	185
7.8. Prijava podataka o poslovnim prostorima i radnom vremenu	185
7.9. Uporaba uvezane knjige računa.....	186
XIII. UPORABA VLASTITIH PROIZVODA	
<i>(dr. sc. Đurđica JURIĆ, prof. struč. stud. i ovl. rač.)</i>	189
1. Uvod.....	189
2. Vlastito održavanje, investicije i tekuće poslovanje	190
3. Promidžba	191
4. Reprezentacija.....	193
5. Darovanje proizvoda	194
XIV. RAČUNOVODSTVENO I POREZNO MOTRIŠTE MANJKOVA U PROCESU PROIZVODNJE	
<i>(Jasna VUK, mag. oec. i ovl. rač.)</i>	197
1. Provedba popisa i utvrđivanje popisnih razlika	197
2. Vrste manjkova u procesu proizvodnje i na zalihama gotovih proizvoda.....	197
3. Interni akti trgovačkog društva i odluke Hrvatske gospodarske komore	199
4. Porezni položaj manjka.....	201
4.1. Manjak s motrišta poreza na dodanu vrijednost	201
4.2. Manjak s motrišta poreza na dobitak	204
4.3. Manjak s motrišta poreza na dohodak	204
5. Računovodstveno praćenje manjkova u proizvodnji i na zalihama gotovih proizvoda.....	206
XV. POSEBNOSTI OBRAČUNA POJEDINIH VRSTA PROIZVODNJE I PRAKTIČNI PRIMJERI KNJIŽENJA	
<i>(dr. sc. Tamara CIRKVENI, prof. struč. stud. i ovl. rač.)</i>	213
1. Proizvodnja prehrambenih proizvoda	213
1.1. Planovi proizvodnje u prehrambenoj industriji	214
1.2. Nabava sirovina i materijala u prehrambenoj industriji.....	214
1.3. Evidentiranje utroška sirovina i materijala u prehrambenoj industriji	217
1.4. Proizvodnja pekarskih proizvoda.....	217
1.5. Računovodstveno praćenje proizvodnje pekarskih proizvoda	219
1.6. Računovodstveno praćenje proizvodnje mesa i mesnih preradevina.....	226
2. Proizvodnja namještaja – pokućstva <i>(Jasna VUK, mag. oec. i ovl. rač.)</i>	230
2.1. Sustavi obračuna u proizvodnji namještaja.....	231
2.2. Primjer računovodstvenog praćenja proizvodnje namještaja po narudžbi... 231	
2.3. Primjer računovodstvenog praćenja linijske proizvodnje namještaja.....	238

3. Obračun proizvodnje u graditeljskoj djelatnosti (<i>dr. sc. Tamara CIRKVENI, prof. struč. stud. i ovl. rač.</i>).....	243
3.1. Zahtjevi računovodstvenih standarda u graditeljskoj djelatnosti	243
3.2. Računovodstveno praćenje proizvodnje građevinskih usluga kod uslužnih graditelja	245
3.3. Računovodstveno praćenje izgradnje građevina za tržište.....	257
3.4. Računovodstveno praćenje izgradnje građevina za vlastitu dugotrajnu imovinu	263
4. Obračun proizvodnje u poljoprivredi	273
4.1. Zahtjevi računovodstvenih standarda u poljoprivrednoj djelatnosti	273
4.2. Računovodstveno praćenje ulaganja u višegodišnje nasade.....	277
4.3. Računovodstveno praćenje ulaganja u osnovno stado	289
4.4. Računovodstveno praćenje ulaganja u jednogodišnju biljnu proizvodnju	297
4.5. Računovodstveno praćenje ulaganja u tov životinja.....	304
XVI. RAČUNOVODSTVENO I POREZNO POSTUPANJE S AMBALAŽOM (<i>Jasna VUK, mag. oec. i ovl. rač.</i>).....	311
1. Vlastita povratna ambalaža.....	312
1.1. Rashodovanje ambalaže u uporabi.....	315
1.2. Tuđa povratna ambalaža	316
2. Nepovratna ambalaža.....	318
3. Naknade za ambalažu	318
3.1. Vrste naknada za ambalažu	318
3.2. Povratna naknada.....	320
3.3. Naknada za prikupljanje otpadne ambalaže	320
3.4. Računovodstveno i porezno postupanje s naknadama za ambalažu	322
XVII. RAČUNOVODSTVENO I POREZNO POSTUPANJE S OTPADNIM MATERIJALOM (<i>Jasna VUK, mag. oec. i ovl. rač.</i>).....	327
1. Što su rabljeni materijal i otpad.....	327
2. Porezni položaj rabljenog materijala, otpada i nusproizvoda s motrišta odredaba Zakona o PDV-u.....	329
3. Evidentiranje rabljenog materijala i otpada	333
4. Prodaja rabljenog materijala i otpada.....	335
5. Zbrinjavanje otpadnog materijala.....	337
XVIII. NEPOŠTENE TRGOVAČKE PRAKSE U LANCU OPSKRBE HRANOM (<i>dr. sc. Đurđica JURIC, prof. struč. stud. i ovl. rač.</i>).....	339
1. Primjena Zakona o zabrani nepoštenih trgovačkih praksi u lancu opskrbe hranom kod prodaje prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda	339

1.1. Sklapanje ugovora između dobavljača i kupca obveznika primjene ZZNTF-a	341
1.2. Rokovi plaćanja prema ZZNTF-u	342
1.3. Naknadno odobreni popusti u skladu sa ZZNTF-om	343
1.4. Primjeri nepoštenih trgovačkih praksi	345
XIX. KONTROLING PROIZVODNJE <i>(dr. sc. Dolores PUŠAR BANOVIĆ, prof. struč. stud.)</i>	347
1. Ključni pokazatelji uspješnosti proizvodnje.....	347
2. Kontroling izvješćivanje	356
XX. OTKRIVANJE PRIJEVARA I LAŽIRANJA U RAČUNOVODSTVU PROIZVODNIH DJELATNOSTI – FORENZIČNI PRISTUP <i>(prof. dr. sc. Vinko BELAK)</i>	359
1. Forenzično računovodstvo proizvodnje	359
2. Uvođenje forenzičnog računovodstva u zakonsku reviziju usvajanjem MRevS-a 240	359
3. Prijevarno financijsko izvješćavanje	360
4. Tipovi računovodstvenih manipulacija otkrivenih u nedavnoj praksi proizvodnih tvrtki koji forenzičarima mogu pomoći u istragama i oblikovanju upozoravajućih znakova	361
4.1. Prijevarno financijsko izvješćavanje u tvrtki za proizvodnju slastica „Patisserie Valerie“ (Velika Britanija, 2024.) i korištenje softvera za otkrivanje upozoravajućih znakova i prijekare vođenog umjetnom inteligencijom	362
4.2. Prijevarno financijsko izvješćavanje u tvrtki za proizvodnju pisaćeg pribora Newell Brands Inc. (SAD, 2023. godine)	363
4.3. Prijevarno izvješćavanje u tvrtki Canoo (SAD, 2021. godine) koja je proizvođač električnih vozila sa sjedištem u Los Angelesu	363
4.4. Prijevarno izvješćavanje u tvrtki Hyzon Motors (SAD, 2021. godine)	364
4.5. Prijevarno financijsko izvješćavanje u tvrtki za proizvodnju i maloprodaju farmaceutskih proizvoda „Valeant Pharmaceuticals International Inc.“ (Kanada, 2016.)	364
4.6. Prijevarno financijsko izvješćavanje u tvrtki The Kraft Heinz Company – KHC (2021.) američkoj multinacionalnoj kompaniji za hranu i piće	365
4.7. Prijevarno financijsko izvješćavanje u tvrtki za proizvodnju računala i drugih elektroničkih uređaja „Logitech International, SA“ (Podružnica Švicarske tvrtke u SAD-u 2016. godine)	365
4.8. Prijevarno financijsko izvješćavanje u tvrtki za proizvodnju nafte „Peen West Petroleum“ (Kanada, 2014. godine)	366
4.9. Prijevarno financijsko izvješćavanje u tvrtki za proizvodnju farmaceutskih proizvoda „Biovail Corporation“ (Kanada, 2009. godine)	366

5. Primjena forenzičnog računovodstva u istraživanju mogućih računovodstvenih manipulacija i prijevornih aktivnosti u proizvodnim djelatnostima.....	369
6. Vanjski upozoravajući znakovi koji izazivaju sumnju da je riječ o prijevarnom financijskom izvještavanju	370
7. Novi model kombinacije varijabli jezika i financijskih pokazatelja za otkrivanje prijevare u financijskim izvještajima na temelju vanjskih upozoravajućih znakova	372
8. Primjer forenzične istrage u tvornici kemijskih proizvoda	373
9. Izravna detekcija manipulacija u djelatnosti proizvodnje i unutarnji upozoravajući znakovi.....	376
10. Zaključak	384